

Lausunto

2.9.2021

VN/14302/2019

VN/14302/2019-VM-73

Ympäristöministeriö

Valtiovarainministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi uudeksi ilmastolaiksi

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi ilmastolaki. Nykyinen ilmastolaki on ollut voimassa vuodesta 2015 alkaen. Lain uudelleen tarkastelua edellyttävät paitsi ilmastomuutoksen nopea eteneminen myös Sanna Marinin hallitusohjelman kirjaukset ja eduskunnan lausumat. Esityksen tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti vahvistaa lain ohjausvaikutusta ja varmistaa, että Suomi saavuttaa hiilineutraaliuden vuonna 2035.

Valtiovarainministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa.

Valtion viranomaisen ja kunnallisen viranomaisen edistämismääräys (5 §)

Lakiluonnoksen 5 §:ssä säädetään, että kunnallisen viranomaisen on edistettävä toiminnassaan mahdollisuuksien mukaan lain mukaisten tavoitteiden toteutumista ottaen huomioon paikalliset olosuhteet. Kunnallisella viranomaisella tarkoitetaan perustelujen mukaan kuntien ja kuntayhtymien viranomaisia. Kuntayhtymistä erikseen on mainittu maakuntien liitot.

Kunnallisten viranomaisten edistämismääräystä on perusteltu muun muassa kuntien vastuun huomioimisella ilmastomuutoksen hillinnässä sekä siihen sopeutumisessa. Esitetty edistämismääräys ei edellyttäisi, että esimerkiksi kunnissa jo laadittuja ilmastostrategioita tulisi päivittää pelkästään ilmastolain säännöksen vuoksi.

Säännösehdotuksen voi katsoa olevan mahdollistava ja ottavan huomioon kuntien ja kuntayhtymien erilaiset mahdollisuudet ja resurssit ilmastolain tavoitteiden edistämisessä.

Lakiluonnosta ei ole lähetetty kuntiin lausunnoille, ainoastaan maakuntien liitoille ja Suomen Kuntaliitto ry:lle. Tätä voidaan pitää erikoisena ratkaisuna, kun kunnalliset viranomaiset ovat kuitenkin määritelty lakiehdotuksessa esitettyjen tavoitteiden edistäjiksi.

Lakiluonnos tulisi käsitellä Kuntatalouden ja –hallinnon neuvottelukunnassa sen kuntavaikutusten vuoksi.

Esityksen vaikutukset

Uuden ilmastolain yhtenä keskeisenä tavoitteena on ohjausvaikutuksen vahvistaminen. Käytännössä ohjausvaikutukset syntyvät, kun eri ilmastotoimet luovat taloudellisia kannustimia tai kustannuksia vaikuttaen joko suoraan tai välillisesti taloudentoimijoihin ja käyttäytymiseen. Tähän keskeiseen tavoitteeseen nähden taloudellisten vaikutusten tarkastelu on jäänyt hyvin lyhyeksi ja ylimalkaiseksi.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
 Valtiovarainministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 28
 00023 Valtioneuvosto

Snellmaninkatu 1 A
 Helsinki

29 516 001
 35 829 516 001

valtiovarainministerio@vm.fi

Ilmastolaki on puitelaki, jossa ei käsitellä toimia laissa määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseksi, joten on selvää, ettei lainvalmisteluun voida liittää yksityiskohtaisia arvioita taloudellisista vaikutuksista. On kuitenkin ilmeistä, että esitetyn uuden ilmastolain tavoitteet edellyttävät merkittäviä ilmastotoimia ja siksi lainvalmisteluun tulisi liittää systemaattisempi analyysi vaikutuskanavista ja suuruusluokka-arvioita mahdollisista kokonaistaloudellisista vaikutuksista. Samalla tulisi jäsennellä lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutukset. Ilmastotoimien mahdollisista tulonjakovaikutuksista ei ole lainkaan mainintaa.

Kokonaistalouden ja julkisen talouden näkökulmasta on myös tärkeää korostaa kustannustehokkuutta suunnitelmien valmistelussa ja ilmastotoimissa. Siksi valtiovarainministeriö pitää myönteisenä sitä, että myös uudessa ilmastolaissa ilmastosuunnitelmien valmistelussa edellytetään huomioimaan ilmastomuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista koskevien toimien kustannustehokkuus. Valtiovarainministeriö pitää tärkeänä suosia sellaisia toimia, jotka edistävät taloudellisen kasvun vahvistamista. Tämä olisi tarpeen lisätä esityksen säännökohtaisiin perusteluihin.

Esitysluonnoksen mukaan ilmastolain uudistamisella olisi resurssivaikutuksia etenkin maa- ja metsätalousministeriölle, työ- ja elinkeinoministeriölle sekä ympäristöministeriölle. Suurin vaikutus muodostuu siitä, että maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma olisi tarkoitus kytkeä osaksi lain mukaista suunnittelujärjestelmää. Muilta osin kyse on siitä, että uudistuksen mukaiset osallistavat menettelyt (mm. saamelaisten osallistaminen) lisäävät hallinnollista taakkaa. Valtiovarainministeriö kiinnittää huomiota siihen, ettei kyseessä ole esimerkiksi EU-lainsäädännöstä johtuva väistämätön uusi meno, vaan lähtökohtaisesti kansallisista tarpeista aiheutuva hallinnollisen taakan lisäys.

Esitysluonnoksen mukaan se liittyisi vuoden 2022 lisätalousarvioesitykseen. Valtiovarainministeriön käsityksen mukaan tämä johtuu esityksessä mainituista lisäresurssitarpeista, eikä muista tarpeista muuttaa esim. talousarviomomentin päätösosan käyttötarkoitusta. Jos ilmastolain mukaisista toimista aiheutuisi välittömiä lisämäärärahatarpeita vuodelle 2022, ja lisätalousarviomenettelyssä myönnettäisiin lisärahoitusta, olisi kyseessä ns. budjettilaki. Lähtökohtaisesti valtiovarainministeriö kuitenkin katsoo, että esityksessä yksilöidyt määrärahatarpeet ovat sellaisia, että ne tulee kattaa olemassa olevan rahoituksen puitteissa.

Määrärahatarpeet on kuitenkin käsiteltävä normaalisti (lisä)talousarviomenettelyssä. Mikäli esitykseen liittyisi lisämäärärahatarpeita, jotka kohdistuisivat vuodesta 2023 eteenpäin, tulee nämä käsitellä normaaliin tapaan osana julkisen talouden suunnitelmaa keväällä 2022.

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä Juha Majanen

Osastopäällikkö, budjettipäällikkö Sami Yläoutinen

Jakelu YM Ympäristöministeriö
YM YSO Ilmastoyksikkö, Outi Kumpuvaara
YM YSO Ilmastoyksikkö, Karin Cederlöf

Tiedoksi VM KAO Hallinto- rakenne ja talousyksikkö, Lotta Mattsson
VM VKO Hallintopolitiikkayksikkö, Johanna Nurmi
VM BO Rakenneyksikkö, Ilari Valjus
VM BO Finanssipolitiikan yksikkö, Armi Liinamaa
VM KO Poliitiikka-analyysiyksikkö, Laura Vartia